SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (4- jild)
2024

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I3Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймахамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Карамаддиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Hamroyev Asliddin Umed o‘g‘li
“GULSHANUL MULUK” (“SHOHLAR GULSHANI”) ASARI – MANG‘ITLAR HUKMRONLIGI DAVRI MUARRIXLIGI NAMUNASI 13-18

Bazarbayeva Shohsanam Muratovna
SIRDARYO VILOYATIDA VETERINARIYA SOHASIGA OID ISLOHOTLAR (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARI) 19-23

Asadova Dilnoza Innatovna
O‘ZBEKISTONDA RAQS SAN’ATI SOHASIDA KADLAR TAYYORLASH MASALASI TARIXI VA BUGUNI 24-28

Ҳайитов Умед Яҳёевич
ЎЗБЕКИСТОН ССР МУВАҚҚАТ ИНҚИЛОБИЙ ҚЎМИТАСИ (МАРКАЗИЙ РЕВКОМ)НИНГ ТАШКИЛ ТОПИШИ ВА ФАОЛИЯТИ 29-34

Омонова Сарвиноз Ориф қизи
ЎЗБЕКИСТОНДА СОВЕТ ДАВРИДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ ҲОЛАТИ... 35-42

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Алимханова Нигора Алимхановна
ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 43-52

Mahmudova Dilafruz Hasanovna
KORPORATIV BOSHQARUVNING AYRIM NAZARIY JIHATLARI 53-60

Toxirov Akbarxon Toirxon o’g’li
SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNING EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH 61-69

Мехмоналиев Улугбек Эркинжон угли
СУЩНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ СЛУЖБЫ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ .70-75

Паязов Мурод Максудович
“ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ” АЖДА ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШ ЖАРАЁНЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ МЕТОДИКАСИ 76-86

Шадибекова Дилдор Абдурахмановна
ЛОГИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА И ПРОБЛЕМЫ ЕГО РАЗВИТИЯ 87-92

Malikova Dilrabo, Khudoiberdieva Maftunabonu
INNOVATIVE HR MANAGEMENT: NECESSITY AND METHODS OF APPLICATION 93-99

Мамажонова Одинахон Алишер қизи
КОРХОНАЛАР БОШҚАРУВИДА ИННОВАЦИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ 100-106

Nozimov Eldor Anvarovich
ELEKTRON TIJORATNI RIVOJLANISHDA O‘ZBEKISTON VA XORIJIY DAVLATLARNING O‘RNI 107-115

Буранова Жазира Эргаш қизи
ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ НА ИНКЛЮЗИВНЫЙ РОСТ ГОСУДАРСТВА 116-120

Худойназаров Фахритдин Хаитович
КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ АҲАМИЯТИ 121-127

Бахтиёров Бобур Баходир ўғли
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА БАНК ЛИКВИДЛИЛИГИНИ БОШҚАРИШНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ 128-136

Isomitdinova Gulbaxor Kurbonaliyevna
O‘ZBEKISTON SHAROITIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 137-145

Yuldashev Shadiyor Shuxrat o'g'li
OLIY TA'LIM O'QUV JARAYONLARIDA ZAMONAVIY VEB TEXNOLOGIYALARI INTEGRATSIYASI 146-150

Baxtiyorov Asrorbek Azizjon o‘g‘li
TIJORAT BANKINING KREDIT SIYOSATI ASOSLARI, UNING IQTISODIY MOHIYATI 151-159

Saidov Shohruh Mirzo
SOCIO-ECONOMIC ANALYSIS OF CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS 160-169

Kunduzova Kumrixon Ibragimovna
IQTISODIY RIVOJLANISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR FAOLIYATIDAGI JORIY AKTIVLAR TUSHUNCHASI VA UNING O‘RNI 170-177

Inomjon Matkarimov
AGROKIMYO BIOKIMYO XIZMATLARI IJTIMOIY IQTISODIY SAMARADORLIGINI TA’MINLASHNING SWOT TAHLILI 178-183

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

G‘aybullayev Otabek Mixammadiyevich
JAMIYATDA ESTETIK MADANIYAT RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSLARI 184-189

Masharipova Gularam Kamilovna
MAHMUD IBN MUHAMMAD IBN UMAR AL-CHAG‘MINIYNING «AL-MULAXXAS FI-L-HAY’A» RISOLASINING NUSXALARI VA QOZIZODA RUMIYNING SHARHI 190-198

Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна
ФИЛОСОФСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ИБН СИНО И ИХ РОЛЬ В УКРЕПЛЕНИИ ДУХОВНО-ЦЕННОСТНЫХ ОСНОВ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ 199-206

Urinov Xushnudjon Abdulomitovich
TA’LIM VA KASB-HUNAR ISLOHOTLARI GENEZISI: KASBIY FAOLIYAT VA MEHNATGA MUNOSABATNING TARIXIY SHAKLLANISHI 207-220

Азизқулов Акрам Абдурахмонович
ШАРҚШУНОС УИЛЬЯМ ЭРСКИН ТАДҚИҚОТЛАРИДА БОБУРИЙЛАР СУЛОЛАСИ ТАРИХИНИНГ ЁРИТИЛИШИ 221-227

Kenjayev Ulug‘bek Muratovich
BEFARQLIK HAQIDAGI FALSAFIY FIKRLAR RIVOJI 228-232

G‘aybullayeva Laylo Safarboyevna
MAHALLADA YOSHLAR SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOIY-FALSAFIY RIVOJLANISH MASALALARI 233-238

Xoʻjanova Tamara Joʻraevna
YOSHLAR MA’NAVIYATIGA TAHDID VA ULARDAN OʻZINI ONGLI HIMOYA QILISH KOʻNIKMALARI 239-245

Jabborova Saodat Sattorovna
MA’NAVIY SALOHIYATNING IJTIMOIY TARAQQIYOT MANBAI SIFATIDA XUSUSIYATLARI 246-252

Xusanov Gʻolib Elmurodovich
OʻZBEK OILALARINING RIVOJLANISHIDA AXLOQIY TAFAKKUR MASALALARI 253-257

Агзамходжаева Шахноза Саидматмабовна
МУСУЛЬМАНСКОЕ БОГОСЛОВИЕ, СВЯЩЕННЫЙ КОРАН И ТВОРЧЕСТВО НАВОИ В КОНТЕКСТЕ ФИЛОСОФСКОЙ КОМПАРАТИВИСТИКИ 258-265

O’razov Bobir Baxtiyorovich
IJTIMOIY DAVLATNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI: VUJUDGA KELISH SHARTLARI, BELGILARI VA FUNKSIYALARI 266-270

Qunishev Ulugʻbek Ulashevich
NEMIS KLASSIK FALSAFASIDA JAMIYAT RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETUVCHI AXLOQIY VA ESTETIK OMILLAR 271-275

Турдибоев Бозор Худойбердиевич
ЦИВИЛИЗАЦИЯЛАР ТАРИХИЙ ЯХЛИТЛИК НАМОЁН БЎЛИШ ШАКЛЛАРИ СИФАТИДА 276-282

Kenjayeva Dilrabo Rominovna
MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARI TA’LIMOTIDA OʻZLIKNI ANGLASH TUSHUNCHASI VA UNING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI 283-287

Azamatova Gulrukh Islom qizi
SOCIOCULTURAL ASPECTS IN KARL POPPER'S PHILOSOPHY IN THE CONTEXT OF MODERN EDUCATION 288-293

Тошпулатова Ширин Мухиддиновна
ЭТИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ГРАЖДАНСКОЙ СЛУЖБЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 294-302

Yuldasheva Dilorom Yuldashevna
SCIENTIFIC ATTITUDE TO CONSCIOUSNESS AND ITS INFLUENCE ON THE FIELD OF EDUCATION 303-307

Bekchanov Xudoybergan Oʻrinivich, Yusupova Firuza Hajiboy qizi,
Yulliyeva Sohiba Shuhrat qizi
MAKTABGACHA YOSHDAGI KATTA GURUH TARBIYALANUVCHILARDA IJTIMOIY VA KOMMUNIKATIV QOBILYATNING RIVOJLANISHI 308-314

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Ткебучава Ирина Георгиевна
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ 315-320

Ikromxonova Firuza Ikromovna, Jazira Nursultanqizi
TIPOLOGIK TAHLIL - KOMPOZITSIYA VA JANR (TARIXIY ASARLAR MISOLIDA) 321-327

Ashurova Maftuna Asqar qizi
LINGUACULTURAL PECULIARITIES OF THE CONCEPT "HAPPINESS" IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES 328-334

Mustafayeva Saodat Burxanovna
SALIM ASHUR SHE'RLARIDA LINGVOMADANIY BIRLIKLAR VOSITASIDA VOQELIKNI BADIIY TALQIN ETISH 335-340

Abdulxayeva Nodirabegim Ixtiyorjon qizi
DRAMATIK ASARLARNI TARJIMA QILISHDA LEKSIK-SEMANTIK, LINGVOKULTUROLOGIK MASALALAR 341-346

Xajiyeva Dilfuza Adambayevna
FOLKLOR VOSITALARINING ZAMONAVIY ADABIYOTDAGI O'RNI VA O'RGANILISHI 347-351

Jumanova Sevara Xolmurod qizi
KIYIM KECHAK NOMLARI TILNING BOYISH MANBAI SIFATIDA 352-356

Hojaliyev Ismail Tadjibayevich, Ismailova Sayyora Tolkinovna
MATN NAZARIYASINING SHAKLLANISHI 357-366

Abdullaev Ulmasbek Khairullayevich
LITERARY WORKS AS THE MOST IMPORTANT AND WELL-ACCLAIMED COMPONENTS OF THE CULTURAL HERITAGE OF THE NATION 367-370

Maxmudova Fotima Maqsud qizi
TYPES OF MEDIA TEXT LANGUAGE 371-375

Maxmudova Zuhra Maqsud qizi
BADIIY TARJIMANING TILSHUNOSLIKDAGI AHAMIYATI 376-380

Davronova Zulfiya Boboyevna
UZBEK- FRENCH RELATIONS AS A BINDING PART OF INTERNATIONAL CULTURAL AND HISTORICAL EXPERIENCE 381-386

Hakimova Dilrabo Yoʻldoshovna
TERMINOLOGIYA SOHASINING TARIXI VA DOLZARB MUAMMOLARI XUSUSIDA 387-392

Мадрахимов Тулибай Абдукаримович
СЎЗЛАШУВ НУТҚИНИНГ ТИЛ ФУНКЦИОНАЛ ВАРИАНТЛАРИ ОРАСИДА ТУТГАН ЎРНИ 393-395

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Ergashev Ikrom Abdurasulovich
SOLIQ INTIZOMINI BUZISH BILAN BOGʻLIQ HUQUQBUZARLIKLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING AYRIM JIHATLARINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI 396-402

Куатбек Гулнар Куатбековна
ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ МЕСТНОЙ ВЛАСТИ 403-409

Jurayev Dilmurot Mukhtarovich
ANALYSIS OF THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ON ALTERNATIVE RESOLUTION OF DISPUTES ARISING FROM ADMINISTRATIVE AND PUBLIC LEGAL RELATIONS 410-415

Mirakhmedova Fazilat Khokim kizi
CRIMES OF MANUFACTURING AND SELLING PHARMACEUTICALS IN A WAY TO DANGER THE LIVES AND HEALTH OF INDIVIDUALS (Evaluation of Türkiye and Uzbekistan legal system) 416-428

Касимов Нодиржон Содикжонович
ҚАСДДАН ОДАМ ЎЛДИРИШ ЖИНОЯТЛАРИНИНГ УМУМИЙ ВИКТИМОЛОГИК ПРОФИЛАКТИКАСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ 429-438

Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Есенбаев Джанибек Таирович
ЭКОЛОГИК ТУСДАГИ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАРДАН МУҲОФАЗА ҚИЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 439-445

Джалилов Сардор Шавкатович
ҲУҚУҚ МАНБАЛАРИ ВА НОГИРОНЛИГИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ КОДИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ЖАРАЁНИ 446-453

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Mirzayev Qodir Toirovich
ZAMONAVIY XOR SAN'ATI TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 454-458

Васильченко Ольга Анатольевна
ИСТОРИЯ И МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ИСКУССТВА В УЗБЕКИСТАНЕ 459-463

Эрназаров Алишер Эргашевич, Бекмурадов Зариф Хуррамович
ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИҲАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ 464-470

Mattiyeva Feruza Begmatdulobovna
TARJIMONLIK MALAKASINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLINGVISTIK VA DIDAKTIK XUSUSIYATLARI 471-477

Jurayev Bobomurod Tojiyevich
ABU ALI IBN SINO QARASHLARIDA TA’LIM-TARBIYA MASALALARI 478-482

Umurova Ma’rifat Yoshiyevna
XALQ QO’SHIQLARI VATANPARVARLIK TUYG'USINI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA 483-486

Raxmanova Dildora Abdulxamid qizi
INGLIZ TILIDA AKADEMIK YOZUV TUSHUNCHASI VA UNING TALABALAR ILMIY FAOILIYATIDAGI AHAMIYATI 487-492

Rajabiy Aziz Xasanovich
VOKAL ARTISTI FAOLIYATIDA SAHNA MAHORATINING O'RNI 493-497

Omanov Rashid Sherqobilovich
O‘QUVCHILARDA EKOLOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARINI TO‘G‘RI TASHKIL ETISH 498-501

Салимов Акром Хайитович
БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ОИЛА, МАҲАЛЛА ВА МАКТАБ ҲАМКОРЛИГИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ 502-507

Mamatmurodov Sharofjon Khudoyarovich
TA’LIM SIFATINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI 508-514

Ли Екатерина Владимировна
СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ИННОВАЦИЙ И ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 515-523

Ахмедова Нафиса Исаходжаевна, Азаматов Абдулло Исахўжа ўғли, Лутфуллина Румия Анваровна
ЁШ ТЕННИСЧИЛАРНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҲАРАКАТЛИ ЎЙИНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 524-533

Очилова Мехрибон Суратовна, Хамроева Феруза Асроровна
АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ 534-541

Amonov Mirjon Namozovich
IJTIMOIY PEDAGOGIK FAOLIYAT VA UNING ASOSIY FUNKSIYALARI 542-547

Sharipov Habibullo Abduqahhorovich
TALABALARNING IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MUSTAQIL TA’LIMNING O’RNI VA AHAMIYATI 548-552

Yaxiyaxonova Muxiba Maxtudjonovna
RAQAMLI TA’LIM MUHITIDA BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINING IT SAVODXONLIGINI OSHIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 553-560

Xakimova Gulshan Abduxalilovna
JISMONIY TARBIYA VOSITALARI ORQALI YOSH BOLALARNI SIFATLARINI TARBIYALASH 561-565

Nazarov Rustam Irkinovich
TECHNOLOGY FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION FIELDS (IN THE EXAMPLE OF ENGLISH LANGUAGE) 566-570

Muqimova Fotima Abduqaxor qizi, Muqimova Zuxra Abduqahor qizi
CHIZMACHILIK DARSLARIDA O‘QUVCHILARNING GRAFIK SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA O‘YINLI TEXNOLOGIYALADAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI 571-576

Sulaymanova Dildora Nazarovna, Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna
BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING KREATIV TAFAKKURINI LOYIHAGA ASOSLANGAN O‘QITISH VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH MODELI 577-585

Usmonova Matluba Nosirovna
O‘QUVCHILARDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNI TARBIYALASH METODIKASINING KREATIV PEDAGOGIK YONDASHUVI 586-590

Ustaev Abdurazzoq Qurbonovich
MILLIY KURASH SPORT TURINING FUNKSIYALARI VA MAQSADGA ERISHISHDAGI VOSITALARI 591-596

Shoimqulova Nigina Xolmurodovna, Yadigarova Sitora Bahromovna
ADDRESSING CHALLENGES IN TEACHING ENGLISH IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES: A SCHOLARLY EXAMINATION 597-603

Yeshanov Marat Urazaliyevich
INGLIZ TILINI O’QITISHDA BO’LAJAK CHET TILI O’QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA PRAGMATIKANING AHAMIYATI LANGUAGE) 604-616

Tursunova Shahnoza Bekchanovna
JAMOATCHILIK FIKRINI SHAKLLANTIRISHDA JAMOATCHILIK BILAN ALOQALARNING O'RNATISH 617-622

Atoyeva Gulshoda Rabimovna
OILADAGI ZO'RAVONLIKNING O'SMIR XULQIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI 623-628

Musinova Ruxshona Yunusovna, Qurbonova Aziza Davlat qizi
JABRLANUVCHI SINDROMI, UNING ASOSIY SABABLARI VA BELGILARI 629-635

Jamolova Mokhigul Bakhtiorovna
METHODS OF DEVELOPING THE CRITICAL THINKING ABILITY OF PRIMARY CLASS STUDENTS THROUGH FAIRY TALES 636-641

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№ 3 (4) - 2024
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

Эрназаров Алишер Эргашевич
Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти
“Ахборот технологиялари” кафедраси мудири, доц.в.б., PhD
alexchigatay1213@gmail.com

Бекмурадов Зариф Хуррамович
Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти
“Иккинчи ва кечки” бўлим тютори
zbekmurodov33@gmail.com

ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИҲАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ

Аннотация. Ушбу мақолада бугунги кунда мамлакатимизда таълим тизими ва унинг ривожланиш истиқболлари, олий таълим муассасалари ўқув машғулотларининг модулли ва лойиҳалаштирилган турлари ҳамда ахборот технологияларидан фойдаланиш ҳолатлари ва имкониятлари муаллифлар томонидан ёритиб берилган. Қолаверса, ўқув машғулотларининг модулли ва лойиҳалаштирилган турлари ҳамда ахборот технологияларидан фойдаланиш йўлларини ошириш бўйича таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар. Таълим тизими, олий таълим, модулли таълим, замонавий педагогик технологиялар, ўқув машғулотлари, ахборот технологиялари.

Ernazarov Alisher Ergashevich
Samarkand Institute of Economics and Service
Associate Professor, PhD, head of
department of “Information Technologies”

Bekmuradov Zarif Khurramovich
Samarkand Institute of Economics and Service
Tutor of department of “Second and evening”

MODULAR AND PROJECTED TYPES OF TRAINING AND USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES

Abstract. In this article, the educational system and its development prospects in our country today, modular and planned types of training in higher education institutions, as well as the situations and possibilities of using information technologies are highlighted by the authors. In addition, suggestions and recommendations were developed to improve the modular and planned types of training sessions and ways of using information technologies.

Keywords. Educational system, higher education, modular education, modern pedagogical technologies, educational activities, information technologies.

Эрназаров Алишер Эргашевич
Самаркандский институт экономики и сервиса
и.о.доц., PhD, заведующий кафедрой «Информационные технологии»

Бекмурадов Зариф Хуррамович
Самаркандский институт экономики и сервиса
тьютор отделение «Вторая и вечерняя»

МОДУЛЬНЫЕ И ПРОЕКТИРУЕМЫЕ ВИДЫ ОБУЧЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация. В данной статье авторами освещена система образования и перспективы ее развития в нашей стране сегодня, модульный и плановый виды обучения в высших учебных заведениях, а также ситуации и возможности использования информационных технологий. Кроме того, разработаны предложения и рекомендации по совершенствованию модульных и плановых типов учебных занятий и способов использования информационных технологий.

Ключевые слова. Система образования, высшее образование, модульное образование, современные педагогические технологии, образовательная деятельность, информационные технологии.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI1Y2024N65

Кириш. Бугунги куннинг давр талабларидан бири ўқув машғулоти жараёнида замонавий технологияларни қўллаш, жумладан, тайёргарликнинг муаммоли, модулли, лойиҳалаштириш ҳамда ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда талабаларга билим беришни фаоллаштириш ҳисобланади. Республикамизда ўқув машғулотида мазкур технологияларни қўллаш борасида самарали ишлар олиб борилмоқда. Ушбу муаммонинг илмий-назарий асослари, ҳар бир технологиянинг ўзига хос хусусиятлари ишлаб чиқилиб, керакли тажрибалар тўпланмоқда.

Адабиётлар шарҳи. Дарсларни ўқитишнинг модулли тури — бу дарс мазмуни модул деб аталадиган кичик мустақил блокларга бўлинган таълим усули. Ҳар бир модул маълум бир мавзу ёки маҳоратга қаратилган бўлиб, алоҳида ёки бошқа модуллар билан биргаликда ўқитилиши мумкин [1]. Дарсларни ўқитишнинг модулли услуби ўқувчиларга мавзуларни ўрганиш тартибини ва ҳар бир модулга қанча вақт сарфлашларини танлашда мослашувчанликни беради. Бундай ёндашув талабаларга ўз таълимини шахсийлаштириш ва ўз тезлигида ишлаш имконини беради.Анъанавий ўқитишга муқобил йўл сифатида пайдо бўлган модулли ўқитиш технологияси педагогик амалиётда тўпланиб келинган барча самарали воситаларни ўзида қамраб олган. Мазкур технология асослари П.Юцявичене томонидан тўлиқ ишлаб чиқилган. Модулли ўқитишнинг моҳияти талабанинг мустақил ҳолда ёки қисман педагог ёрдамида модул билан ишлаш орқали ўқитиш мақсадига эришишидан иборат [2]. Модуль, ўқув мазмуни ва билим эгаллаш технологиясини бирлаштириб турадиган мақсадли функционал тузилмадан иборат. Модул технологиясининг мазмуни ўрганилаётган мавзуни тугалланган мустақил комплексларга бўлиб ўқитишдан иборат. Унинг дидактик мақсади педагог учун белгиланади ва унда ўзлаштириш лозим бўлган билимлар ҳажми билан бир қаторда ўзлаштирилиш даражаси ҳам кўрсатилади.

Муҳокама. Модулли ўқитиш энг аввал талабанинг ўқув фаолиятини фаол ташкил этишга қаратилган бўлиб, унинг ёрдамида талаба шахсининг намоён бўлиши ва ривожланиши, ўқув материалларини мустақил ўзлаштириб олиши, ўз-ўзини назорат қилиб бориши учун кенг имконият яратиб берилади. Модуль технологияси ўқув топшириқларини талабанинг якка ўзи ёки кичик гуруҳда жамоа бўлиб, модулда келтирилган тавсиялар асосида бажариши, саволларга фикрлаб жавоб топиши, ўз

билимини мунозара орқали мустаҳкамлаши ва янада кенгайтиришига мўлжалланган[3].

Модулли ўқитиш технологиясида талаба модуль билан ишлаш жараёнида мустақил равишда аниқ ўқув мақсадларига эришади. Модул - ўқув мазмуни ва уни эгаллаш технологиясини ўз ичига олган мақсадли функционал таркиб ҳисобланади.

Талабаларда ўқув дарслик, илмий-оммабоп ва қўшимча адабиётлар билан мустақил ишлаш кўникмалари, ижодий ҳамда мустақил фикрлашни ривожлантириш мақсадида модулли ўқитиш технологиясидан фойдаланилади. Бунда ўрганилаётган мавзу бўйича талабаларнинг мустақил ва ижодий ишлашига имкон берадиган модулли дастур тузилади. Талабалар унинг ёрдамида мустақил ишлаб, машғулотдан кўзланган мақсадга эришади. Модуль дастурлари ўрганилаётган мавзу юзасидан талабалар бажариши лозим бўлган топшириқлар, уларни бажариш бўйича кўрсатмаларни ўзида мужассамлаштиради[4]. Ишлаб чиқилган дастурлар мазмун ва моҳиятига кўра, талабаларнинг индивидуал ва кичик гуруҳларда ҳамкорликда ишлашига мўлжалланган модуль дастурларига ажратилади. Бу дастурларнинг дидактик мақсадидан келиб чиқиб, ўқув машғулоти жараёнида ўз ўрнида фойдаланиш юқори самара беради.

Ўқув жараёнини ташкил этишда ҳар бир модул мазмуни ўрганилгач, талабалар билимини дастлабки назорати, билимларга тегишли ўзгартиришлар, тузатишлар киритиш, жорий ва оралиқ назорат ҳамда якуний назорат (модуль билан ишлаш якунида) амалга оширилади [5].

Фан бўйича фаолият ёндашуви таълимнинг фанли тизимида модул методикасини қўллашни назарда тутади. Бундай ўқитиш технологиясини олий таълим тизимида, академик лицейларда ва касб-хунар колежларида қўллаш мақсадга мувофиқ. Бундай ёндашув асосидаги модулли ўқитиш технологиясида модул ўзида қуйидагиларни мужассамлаштиради:

- ўқув фанининг фундаментал тушунчалари - муайян ҳодиса, қонун, бўлим, йирик бир мавзу ёки ўзаро боғлик тушунчалар гуруҳи;
- ўқув фанининг бир ёки бир неча фундаментал тушунчаларини ўрганишга қаратилган.

Одатда модуль 3-6 соатли маърузавий ва шу билан боғлик бўлган амалий (семинар), лаборатория машғулотларидан иборат бўлади.

Фаннинг тушунтурув аппарати қатъий тизимли таҳлил асосида, самарали модул тузилади. Бу эса фундаментал иборалар гуруҳини ажратиш, материални мантиқан гуруҳлаш имконини беради. Модул мустақил таркибий бирлик бўлгани учун, баъзи ҳолларда, алоҳида талабаларга фанни тўлалигича эмас, балки, фақатгина бир қатор модулларни тинглаш имконини беради. Бу эса иқтидорли талабаларнинг индивидуал ва мустақил ишларини самарали режалаш имкониятини туғдиради.

Модулли ўқитишда, фан дастурларини тўла, қисқартирилган ва чуқурлаштирилган табақалаш орқали, ўқитишни табақалаш мумкин, яъни, ўқитишни индивидуаллаштириш мумкин бўлади. Модулли ўқитишга ўтишда қуйидаги мақсадлар кўзланади: ўқитишнинг узлуксизлигини таъминлаш, индивидуаллаштириш, ўқув материалини мустақил эгаллаш учун шарт-шароит яратиш, ўқитишни жадаллаштириш ва фанни самарали ўзлаштиришга эришиш.

Ҳар бир фан ўрганила бошланганда, уни ўрганиш мақсади талабаларга етказилиши лозим. Ҳар қандай макромудулда ўрганиладиган фанларнинг кетма-кетлиги ва уни ўрганиш муддатлари аниқ ўрнатилади, яъни, ўқитишнинг узлуксизлигини таъминлаш лозим. Ўқув соатлари ҳажми катта бўлмаган (ҳафтада 1-2 айрим холларда 3 соатли аудитория машғулотлари) фанлар, блок фанлар рўйхатига киритилиши мақсадга мувофиқ бўлади ва улар семестрнинг биринчи ёки иккинчи ярмида ўтилиши аниқланади.

Модулли турдаги машғулотларнинг асосий афзалликлари қуйидагилардан иборат:

1. Мослашувчанлик ва индивидуаллик: Талабалар ўзларининг таълим мақсадлари ва қизиқишларига мос келадиган модулларни танлашлари мумкин.

2. Кенгайтирилган имкониятлар: Модуллар асосий ўқув режасига киритилмаган қўшимча билим ва кўникмаларни тақдим этиши мумкин, бу эса ўқувчиларга муайян соҳаларни чуқурроқ ўрганиш имконини беради.

3. Ахборотга тезкор кириш: Талабалар ўзларига керакли модулга тезда киришлари ва бир-бирига боғлиқ бўлмаган маълумотларни четлаб ўтиб, дарҳол ўрганишни бошлашлари мумкин.

4. Аниқ мақсадлар ва умидлар: Ҳар бир модул ўзига хос ва аниқ белгиланган мақсадлар ва умидларга эга бўлиб, ўқувчилар улардан нима кутилаётгани ва нимага эришишлари кутилаётганини тушунишларини осонлаштиради.

5. Осон интеграция ва янгиланиш: Модуллар ўқув режасига осонгина киритилиши ёки керак бўлганда янгиланиши мумкин.

Бироқ, модулли ўқитиш тури ҳам ўзининг камчиликларига эга:

1. Уйғунликнинг йўқлиги: Ҳар бир модулни мустақил ўрганиш мумкин бўлганлиги сабабли, талабалар мавзу бўйича умумий тушунчани йўқотиши ёки материалнинг мантиқий кетма-кетлигини бузиши мумкин.

2. Мустақиллик зарурати: дарсларнинг модулли тури ўқувчилардан ўз-ўзини тарбиялаш ва мустақилликни талаб қилади, чунки улар ўз вақтини ва ўқув жараёнини тартибга солишлари керак.

3. Маълумотни ўтказиб юбориш имконияти: Талабалар модулларни ўтказиб юбориши ёки ўтказиб юбориши мумкин, бу эса муҳим маълумот ёки кўникмаларни йўқотишига олиб келиши мумкин.

Натижа. Умуман олганда, ўқитишнинг модулли тури таълимга самарали ёндашув бўлиб, ўқувчиларга ўз билимларини шахсийлаштириш ва уларни қизиқтирган мавзуларни мослашувчан тарзда ўрганиш имконини беради. Бироқ, бу ўқувчиларнинг ўз-ўзини яхши ташкил этиши ва ўзини ўзи бошқаришини, шунингдек, аниқ ўқув мақсадларига мувофиқликни ва эришишни таъминлаш учун ўқитувчилар томонидан қўллаб-қувватлашни талаб қилади.

Лойиҳалаш технологияси талабанинг интеллектуал ва жисмоний имкониятларини, мустақиллик ва ижодий қобилиятларини ривожлантириш йўли орқали шахснинг ўз қобилиятларидан тўлиқ фойдаланишга йўналтирилган ўқув жараёнини ташкил этишнинг амалий аҳамият касб этувчи, субъектив ва объектив янгиликларга эга мослашувчан модели ва ўқитиш тизимидир.

Лойиҳали ўқитиш мутахассислар тайёрлашда ва уларда ижтимоий ҳамда касбий компетентликни шакллантиришда муҳим. Сир эмаски, таълим муассасаларини тугатган

мутахассисга ишлаб чиқаришда мослашиш учун маълум вақт талаб этилади. У бирдан мураккаб ишлаб чиқариш муаммоларини ечишга, масъул қарорлар қабул қилишга тайёр бўлмайди, шунингдек, аниқ масалани ечишда жамоа ҳамда ўз фаолиятини самарали ташкил этишда қийналади. У бутун муаммони тўлиқ фикрлаш, муаммо ечими бўйича юз бериши мумкин бўлган оқибатларни олдиндан кўра билиш ва ечимини топиш қобилиятларига эга бўлмайди.

Мураккаб рақобатбардошлик шароитида ёш мутахассисни ишлаб чиқаришга мослашиши учун вақт йўқ, ундан бирдан ишлаб чиқариш жараёнини ташкил этиш ва маҳсулот ишлаб чиқаришга фаол киришиши талаб этилади. Ушбу шарт барча ишлаб чиқариш соҳасига, шунингдек ишлаб чиқаришдан узоқ бўлиб туюлган тиббиёт ва педагогикага ҳам таалуқлидир. Албатта врач ёки педагог, мухандис ёки дастурчи муқобил вариантларни ҳисобга олган ҳолда тезкор қарорлар қабул қилиши, ўз қарори бўйича жавобгарлик ҳис қилиши, қабул қилинган қарорлар оқибатларини олдиндан кўра билиши зарур. Шу сабабли, ҳозирги даврда кадрлар тайёрлаш муаммоси долзарб ва муҳим саналади.

Талаба биринчи босқичдаёқ жиддий лойиҳавий фаолият юритиши ва уни бошқа босқичларда узлуксиз давом эттириши зарур. Бунинг учун ўқув машғулотлари жараёнига инновацион технологияларни жорий этиш, унинг шакли ва мазмунини қайта кўриб чиқиш талаб этилади. Педагог маърузада материални ўқиб бермасдан, интерфаол услублардан фойдаланиши, талабаларнинг фаоллигини ва мустақил фикрлашларини ривожлантириши, касбий соҳадаги муаммоли вазиятлардан ҳаётий мисоллар келтириб, ақлий ҳужум услуби ёрдамида муаммо ечимининг бир қанча муқобил ечимларини аниқлаши, хулосалаши зарур.

Лойиҳали ўқитишдан узлуксиз таълим тизимининг барча бўғинларида фойдаланиш ўқув машғулоти сифатини оширишнинг асосий йўлларидан бири бўлиб хизмат қилади.

Лойиҳавий таълим — лойиҳаларни амалга оширишга асосланган таълим жараёнини ташкил этиш усулларидан бири. Бундай тренинг тури талабаларга ўқув жараёнида фаол иштирок этиш, ўз лойиҳаларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, олинган билим ва кўникмаларни амалиётда қўллаш имконини беради.

Лойиҳа асосида ўқитиш талабалар ва ўқитувчиларнинг ҳамкорлигига, шунингдек, талабаларнинг мустақил ишларига асосланади. Бу ўқувчиларнинг ижодий фикрлаш, мустақиллик, мулоқот ва ташкилотчилик қобилиятларини ривожлантиришга ёрдам беради. Лойиҳа асосида ўқитишда ўқувчилар лойиҳа мавзусини танлайдилар, унинг мақсад ва вазифаларини белгилайдилар, ҳаракат режасини тузадилар, тадқиқот олиб борадилар, олинган маълумотларни таҳлил қиладилар ва қайта ишлайдилар, лойиҳа натижаларини тақдим этадилар.

Лойиҳа асосида ўқитиш бир қатор афзалликларга эга. Биринчидан, бу сизга турли фанлар бўйича билимларни бирлаштириш ва ўқув материалини ўрганишга комплекс ёндашувни ишлаб чиқиш имконини беради. Иккинчидан, бу ўқув жараёнига қизиқиш уйғотади, чунки талабалар ўз ишларида бевосита мақсад ва фойдалиликни кўрадилар. Учинчидан, лойиҳа асосидаги таълим жамоада ишлаш, тадқиқотга ёндашув, натижаларни тақдим этиш қобилияти ва бошқалар каби муҳим кўникмаларни ривожлантиради.

Бироқ, лойиҳага асосланган ўқитиш ҳам ўз чекловларига эга. Бу талабалардан катта куч талаб қилади, чунки улар мустақиллик ва масъулиятни намоён этишлари керак. Шунингдек, талабалар ўз лойиҳаларини тўлиқ амалга оширишлари учун вақт ва ташкилий ресурсларни талаб қилади.

Хулоса. Умуман олганда, лойиҳа асосида ўқитиш самарали ўқитиш усули бўлиб, ўқувчиларда турли кўникма ва сифатларни шакллантириш, уларни реал ҳаётга ва келажакдаги касбий фаолиятга тайёрлаш имконини беради.

Ахборот технологияларини ривожланиши кўпрок интеллектуал, илмий муаммоларга йўналтирилган. Маълумотларни визуаллаш, тасвирларни қайта ишлаш, виртуал фазони яратиш инсонга мураккаб масалаларни ечишда образли муҳитга тушиш, қўйилган мақсадларга сифат жиҳатдан янги савияда яқинлашиш, бошқарув қарорларини тайёрлаш ва қабул қилишни енгиллаштириш каби имкониятларни яратади. Ахборот технологияларини қуйидаги турлари мавжуд:

- *видео технология:* бу тасвирлардан фойдаланиш технологияси бўлиб, улардан олдин визуаллаштириш, яъни маълумотларни тасвирлар кўринишида ифодалаш муҳим аҳамият касб этади. Маълумотларни қайта ишлаш ҳажмининг тез ўсиши олинган маълумотларни ифодалашнинг янги услубларини қидиришни талаб этади. Видеоконференцияларни ташкил этиш, ўзаро узоқда жойлашган фойдаланувчиларнинг харакатланувчи тасвирларидан фойдаланиш асосида йиғилишлар ўтказиш технологиялари билан боғлиқ. Бунда техник воситалар реал вақт режимида ишлайди;

- *мультимедиа технологияси:* ихтиёрий турдаги маълумотларни комплекс ифодалашга асосланади. Бундай технология мультимуҳитни ташкил этувчи символ, матн, графиклар, тасвирлар, ҳужжатлар, овозлар, нутқларни биргаликдаги қайта ишланишини таъминлайди. Тасвир экранга матн ва овоз билан биргаликда узатилиши мумкин. Мультимедиа технологиялардан таълим тизимида самарали фойдаланилади. Бунга асосий сабаб шуки, фойдаланувчи мультимуҳитда фаол ишлаши сабабли кўриб қабул қилаётган ахборотининг 75 %, эшитганда эса фақатгина 25 % эслаб қолади;

- *нейрокомпьютер технологиялари:* микропроцессорлар базасидаги махсус нейрокомпоненталарнинг бир-бири билан ўзаро таъсирлашувидан фойдаланади. Бундай ёндашув нерв ҳужайралари ҳолатини моделлаштиришга асосланган. Нейротехнология мураккаб масалаларни ҳал қилиш учун сунъий интеллект яратишда қўлланилади. Мураккаб масалаларга фотосуратларни, нутқни, бармоқ изларини, қуршаб турган ҳолат ва муҳитни, чекларни ва бошқаларни таниб олиш киради. Нейротехнологияларнинг асосий ташкил этувчилари нейрон процессорлар ва компьютерлар ҳамда мураккаб масалаларни ечишни таъминловчи алгоритмлар синфи сифатидаги нейронли тармоқлардир. Нейротармоқлар ўз-ўзини ўқитиш ва тез амаллар бажариш қобилиятига эга бўлади, чунки, уларда ахборотни қайта ишлаш ўзаро параллел фаолият юритувчи компонентларда амалга оширилади;

- *объектга йўналтирилган технологиялар:* объектлар тўпламини аниқлаш ва ўзаро ҳамкорликни ўрнатишга асосланади ҳамда компьютер тизимларини яратишнинг лойиҳалаштириш ва дастурлаш босқичида қўлланилади. Объектлар сифатида фойдаланувчилар, дастурлар, мижозлар, ҳужжатлар, файллар, жадваллар, маълумотлар базаси кабилар иштирок этади. Объект, бу маълум вазифаларни бажарадиган ва ахборот манбаи ёки истеъмолчи ҳисобланган предмет, воқеа ёки ҳодисадир. Шу тушунча

асосида, Microsoft фирмаси томонидан ишлаб чиқилган объектларни боғлаш ва компоновкалаш технологияси яратилган. Объектга йўналтирилган технологияларнинг қўлланилиши бошқарув тизимларида самарали ечимларга эга бўлиш имконини беради;

- билимларни бошқариш технологияси: бу бир ходимнинг билимидан барча бахраманд бўладиган муҳитни яратиш имконини беради. Бундай вариант ўта мураккаб масалалар мажмуини ҳал этишда ва махсус яратилган технологик муҳитда қарор қабул қилишда зарур. Билимларни бошқариш, бирор предмет соҳаси бўйича ташкилий тўплам ҳисобланган билимлар базасидан фойдаланиш билан амалга оширилади. Билимлар базаси сунъий интеллект масалаларини ҳал этишда, масалан эксперт тизимларида қўлланилади. Билимлар базаси билимлар билан ишлаш учун зарур бўлган маълумотлар, билимлар, мантикий хулосалар қоидалари йиғимидан ташкил топади;

- интернет-технология: ахборот тармоқларини глобал ахборот тузилмаларига бирлаштиришга асосланган. Яъни, бу фойдаланувчиларга ҳужжатларни тақдим этиш, дастурларни, китоблар матнини, тасвирларни тарқатадиган, коммуникацион сервисни, электрон почта, янгиликлар хизматини, файлларни жўнатиш ва бошқа хизматларни амалга ошириш имкониятига эга бўлган ахборот марказларидан ташкил топган ахборот тармоқларининг глобал халқаро ассоциясидир. Интернет технология таълим бериш, илмий тадқиқотлар олиб бориш ва бизнес соҳасида қўлланилади. Интернет орқали кўп сонли фирмалар турли сервисларни таклиф этадилар, бу ўзларининг маълумотлар ва билимлар базалари, маҳсулотлар ва хизматлар рекламаси, маслаҳатлар ва бошқа турдаги ёрдамлардир.

Шундай қилиб, бугунги кунда содир бўлаётган илмий-техникавий ўзгаришлар, янгиликлар ўқув машғулотларини ташкил этиш ва ўтказишнинг самарали технологияларини татбиқ этишни талаб этмокда. Бундай технологиялар талабаларнинг мустакил билим олишга, билим олишни осонлаштиришга, улар вақтини тежашга қаратилган бўлиши лозим. Бу ҳолатда талаба зарур билимларни ўзи излашга, мустақил бажаришга, натижалар олишга ва улар асосида хулосалар чиқаришга ўрганади.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Рахимов О.Д., Турғунов О.М., Мустафаев Қ.О., Рўзиев Ҳ.Ж. Замонавий таълим технологиялари. Қўлланма. Тошкент, “Фан ва технология нашриёти”, 2013 й., 200 бет.
2. Юцявичене П. Иеория и практика модульного обучения. – Каунас, 1989. - 272 с.
3. Ernazarov A.E. Uzluksiz ta’lim tizimida innovatsion texnologiyalar va ularning amalda qo‘llanilishi. Urganch davlat universiteti. Ilm sarchashmalari jurnali. – Urganch, 2021. №8. 89–91 b. (13.00.01; №31).
4. Конышева, А.В. Современные методы обучения английскому языку / А.В. Конышева. – Минск: ТетраСистемс, 2003. – 175 с.
5. Ernazarov A.E. Specific features of training. International Journal on Integrated Education. DOI:https://doi.org/10.31149/ijie.v3i5.375. Volume 3,Issue V,May 2020. pp.30-34.

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I3Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).